

оскільки правильне та своєчасне застосування їх до неповнолітнього правопорушника дасть змогу виробити в нього почуття особистої відповідальності. Слід також зазначити, що адміністративно примусові заходи застосовуються не тільки до неповнолітніх, а й до його батьків у разі неналежного виховання своїх дітей.

На сьогодні можна вказати на недостатній рівень нормативної регламентації інституту адміністративної відповідальності неповнолітніх, оскільки профілактичне значення заходів впливу, що застосовується до них, як свідчить практика, незначне. Тому слід нормативно визначити поняття, мету заходів впливу, що застосовуються до неповнолітніх, а також правові наслідки застосування кожного із заходів, передбачити перелік правопорушень та їх поняття, за вчинення яких застосовуються заходи виховного впливу, детально прописати процедуру застосування таких заходів. А також, доречно було б розглянути питання щодо розширення кола діючих заходів впливу (наприклад, особливих вимог до поведінки неповнолітнього) та створення наглядових інстанцій з метою забезпечення реалізації цих заходів.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відом. Верх. Ради УРСР. – 1984. – Додаток до №51. – Ст. 1122.
2. Васильєв А. С. Административное право Украины (общая часть): учеб. пособ. / А. С. Васильев. – Харьков: Одиссей, 2001. – 224 с.
3. Ковальчук Ю. І. Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх / Ю. І. Ковальчук // Право України. – 2003. – № 6. – С. 111–114.
4. Продаєвич В. О. Заходи адміністративного впливу, що застосовуються до неповнолітніх: поняття та місце в системі заходів адміністративного примусу / В. О. Продаєвич // Університет. наук. записки. – 2006. – № 2. – С. 195–199.
5. Тарануха В. П. Заходи впливу на неповнолітніх в адміністративно-деліктному процесі й особливості процедури їх накладання / В. П. Тарануха // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2011. – Випуск 559. Правознавство. – С. 89–92.

ДАВТЯН
Лусіне Гагиківна

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПРОБЛЕМУ ПОДАТКОВОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

За розрахунками авторитетних міжнародних організацій, розміри тіньового сектора економіки в Україні сягнули майже 60% проти докризових 40 [1, с.3]. Зростання сектору обумовлено тим, що у перехідні періоди є вельми значною роль тіньових економічних відносин, адже фор-

мальні інститути проявляють високу інерційність, змінюються занадто повільно. Тому саме тіньова економіка як система неформальних інститутів стає важливим механізмом інституційних інновацій [2, с. 108]. Тіньова економіка є також реакцією на нестабільність основних сфер економіки: згідно останніх досліджень, рейтинг України за індексом глобальної конкурентоспроможності суттєво знизився, а за деякими позиціями країна «очолює» списки з кінця, зокрема, за міцністю банків нам присвоєно 140 місце зі 140 країн світу; за регулюванням фондових бірж – 135, за інфляційними змінами – 134 [3].

Таблиця 1

**Динаміка змін позицій України в рейтингу
за Індексом глобальної конкурентоспроможності**

2010–2011 (з 139 країн)	2011–2012 (з 142 країн)	2012–2013 (з 144 країн)	2013–2014 (з 148 країн)	2014–2015 (з 144 країн)	2015–2016 (з 140 країн)
89	82	73	84	76	79

Так, індекс глобальної конкурентоспроможності складається з більш ніж 100 змінних, які становлять 3 основні групи субіндексів: «Основні вимоги», «Підсилювачі продуктивності» та «Інновації та фактори вдосконалення». Згідно з даними дослідження, Україна найбільше втратила позицій за показниками, які характеризують розвиток інфраструктури, макроекономічне середовище та розвиток фінансового ринку країни.

Структуру тіньової економіки складають наступні сегменти [4, с. 47]:

- неформальний, але соціально прийнятний сегмент – доходи, отримані від неврахованих державою джерел (ведення особистого господарства для власних потреб, епізодичні «чайові», винаймання житла без укладання договору, неформальна зайнятість населення тощо);
- доходи від різного роду деліктів (цивільних, адміністративних, фінансових), які не є злочинами в силу незначної шкоди, але мають схожий механізм вчинення, формування особистості делінквента та детермінаційні зв'язки;
- кримінальний бізнес, тобто нелегальна діяльність, яка представлена забороненим законом виробництвом і поширенням товарів та послуг, що мають ефективний попит на ринку (наркобізнес, торгівля людьми тощо);
- власне економічні злочини.

На сьогодні можна говорити, що основними чинниками, які сприяють тінізації економіки, є:

- відсутність повноцінного ринкового середовища (уповільнене здійснення економічних перетворень та незавершеність впровадження ринкових механізмів, що призводить до неузгодженості державної економічної політики з інтересами значної кількості господарюючих суб'єктів);
- недостатність інституційного забезпечення економічної політики (силові й адміністративні заходи, які реалізуються державою для протидії тінізації економіки, не приносять очікуваного позитивного результату внаслідок збереження несприятливого підприємницького клімату в Україні);
- неефективність управління державною власністю і захисту прав власників (тіньовий сектор найчастіше експлуатує промислові потужності державних підприємств, зумовлюючи їх некомпенсоване прискорене зношення, що позбавляє державу належних доходів);
- вади податкової системи (чинна податкова система фактично зосереджена на максимальному залученні надходжень до бюджету, без урахування можливих негативних наслідків надлишкового фіскального тиску на суб'єктів господарювання та громадян);
- незбалансованість державної регуляторної політики (до цього часу недоліками законодавства залишаються надмірна множинність нормативних актів, неузгодженість їх між собою, часті й не завжди виправдані зміни, значні прогалини у регулюванні тих чи інших господарських відносин);
- деформація системи зайнятості населення (адже у тіньовому секторі відсутні гарантії працевлаштування, оплати праці й соціального страхування, безпеки праці, створюються додаткові умови для втягування значної частини населення у кримінальні відносини);
- системна нереформованість судової влади (корумпованість судів та неефективність механізму виконання судових рішень) [5, с. 50].

Однією з важливих причин зростання сектору тіньової економіки є хибна податкова політика, забюрократизована адміністративна система та великий податковий тиск, що призводить до включення підприємств у тіньову сферу [6, с. 67]. Саме податковий тиск змушує багатьох підприємців звернутись до незаконних заходів вирішень проблем, що робить їх однією з ланок тіньової економічної активності, у тому числі, економічної злочинності. Формування тіньової економіки починається саме з податкової злочинності.

Вплив взаємозв'язок тіньової економіки та податкової злочинності є настільки значущим, що низка фахівців, наприклад С. В. Мочерний, визначає тіньову економіку через поняття «податкова злочинність»: «тіньова економіка – сфера вияву економічної активності, спрямованої на отримання доходів від здійснення заборонених видів діяльності або

на ухилення від суспільного (державного) контролю та сплати податків при здійсненні легальних видів економічної діяльності» [7, с. 133].

Тіньова економіка не контролюється державою, не враховується офіційною статистикою, внаслідок чого її обсяги не включаються у валовий внутрішній продукт і не оподатковуються. Тому функціонування такого сектору призводить до суттєвого скорочення в структурі доходів бюджету частки податкових надходжень, що поставило під загрозу виконання важливих державних програм [8, с. 24].

Збільшення рівня тіньової економіки призводить до структурних деформацій та нестабільності соціально-економічного розвитку країни, перешкоджає процесу розбудови держави, демократизації українського суспільства. Воно має ряд негативних наслідків, що призводять до скорочення державних доходів та створює проблему дефіциту державного бюджету. На даний час дефіцит державного бюджету є однією з гострих проблем економічного розвитку України.

Таким чином, пізнання феномену податкової злочинності та, як наслідок, визначення стратегії і тактики запобігання їй не є можливим без розуміння комплексного характеру проблеми: немає сенсу ізолювати податкову злочинність у будь-якому вигляді від явища тіньової економіки. При цьому саме вплив на податкову злочинність суттєво розширює можливості детінізації економіки.

Література:

1. Шакур В. І. Криза держави у кримінологічному вимірі / В. І. Шакур // Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення [Текст]: тези доп. наук.-практ.конф. (Київ, 26 берез. 2015 року) / [ред. кол. В.В. Чернєй, О.М. Джужа, В.В. Василевич та ін.]. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. – С. 23-29.
2. Орловська Н. Концептуальні проблеми вітчизняної кримінологічної системи / Н. Орловська // Сучасний вимір держави та права: зб. наук. праць / За ред. В. І. Терентьєва, О. В. Козаченка. – Миколаїв: Вид-во «Ілліон», 2008. – С. 108–110.
3. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2015–2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-0>
4. Ткаченко А. В. Тіньова економіка та її вплив на економічну систему / А. В. Ткаченко // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2012. – № 10. – С. 47–51.
5. Кримінологія. Особлива частина: навчально-методичний посібник / [Дрьомін В. М., Орловська Н. А., Мандриченко Ж. В. та ін.] / відп. ред. Дрьомін В. М. – О.: Фенікс, 2009. – 78 с.
6. Кримінологія : Навч. посібник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Г. Колб та ін.; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О. М. Джузі. – К.: Атіка, 2010. – 312 с.
7. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.
8. Нехаїчук Ю. С. Про вплив тіньової економіки на соціально-економічний розвиток / Ю. С. Нехаїчук // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2010. – № 2 (7). – С. 24-25.